

Radikale Venstre for bæredygtighed

Indhold

1. Indledning	side 3
2. Holdninger og værdier	side 4
3. Målsætninger og tiltag/virkemidler	side 6
• Økonomi	side 6
• Energiforsyning	side 7
• Energieffektivisering	side 8
• Transport	side 8
• Produktion, forbrug og genanvendelse	side 10
• Landbrug	side 11
• Fødevarerforbrug	side 11
• Fiskeri	side 12
• Vandmiljø – sø, å og hav	side 12
• Drikkevand	side 13
• Biodiversitet	side 13
• Byer	side 14
• Forskning og udvikling	side 14
• Arbejdsmarked og erhvervsliv	side 15
• Dannelse og uddannelse	side 15
• Brugerdreven grøn innovation	side 16
• Forandringer via formidling	side 16

1. Indledning

Omstillingen af Danmark til et bæredygtigt samfund er det 21. århundredes vigtigste politiske opgave, ligesom opbygningen af velfærdsstaten var det i forrige århundrede. Radikale Venstres (RV) mål er et bæredygtigt og social-liberalt samfund, hvor mennesker kan leve værdigt sammen i balance med naturen.

Vores nuværende vestlige samfund bygger imidlertid på et overforbrug af naturressourcer. Hvis alle på jorden skulle leve på den måde, vi danskere lever på i dag, ville vi have brug for mere end fire jordkloder. Klimaforandringer, begyndende ressourceknaphed og svigtende økosystemer er klare tegn på en ubalance. Der er derfor behov for, at vi her og nu igangsætter en grøn omstilling, som med tiden kan bringe vores samfund i balance.

Rejsen fra vores nuværende tilstand til det bæredygtige samfund bliver udfordrende, og undervejs vil vi opleve væsentlige forandringer i vores levevis. Når fremtidens danskere kigger tilbage på denne rejse, vil den formodentlig ligne en samfundsændring på niveau med overgangen fra bondesamfund til industrisamfund. Her og nu kan vi tænke på omstillingen som et paradigmeskift, der både er en nødvendighed og en mulighed.

Hvis omstillingen skal lykkes, har vi som politikere et ansvar for at bruge de nødvendige politiske redskaber. Det drejer sig om alt fra gode rammevilkår for vores grønne virksomheder, over satsning på den kollektive trafik og oprioritering af klima- og miljøforskning, til en øget indsats for folkelig forankring af omstillingen. Den grønne omstilling bør være til stede i alle politiske prioriteringer.

RV anerkender, at mange mennesker ved første øjekast vil opleve en del af forandringerne som negative. Omstillingen handler derfor også om politisk lederskab og ærlig formidling af de problemer, der skaber behovet for bæredygtighed, og af hvad der skal til for at realisere omstillingen.

Vi viser med dette program lederskab og tager stilling til, hvordan et bæredygtigt samfund kunne se ud, og hvordan vi kommer derhen.

Muligheder i omstillingen

Mange danskere er ivrige efter at yde deres til at gøre en forskel. Og vi har som et teknisk højtudviklet samfund en unik mulighed for at levere de løsninger, som hele verden har en fælles interesse i. Vi har et moralsk ansvar, men også en enestående mulighed for at opprioritere dette område. For det er hverken tilfældigt eller ligegyldigt, at verden forbinder Danmark med cykelstier, vindmøller og grøn innovation.

Ligesom med eksport af velfærdsteknologi bør vi satse stort på bæredygtige løsninger med mulighed for eksport. Vi bør fokusere på at tiltrække flere progressive virksomheder. Danmark skal være et eksperimentarium og et foregangsland – og vores uddannelses- og forskningsinstitutioner skal understøtte dette.

Både videnscentre og den voksende grønne industri er essentielle partnere, og det er også vigtigt, at vi ikke glemmer potentialet i mere lavpraktiske løsninger. På vores tekniske skoler er der fx et stort potentiale til at opfinde

nye metoder til at genanvende ressourcer, og med vores traditioner for andels- og højskolebevægelser kan vi også vise nye veje for organiseringen af et bæredygtigt samfund.

2. Holdninger og værdier

En bæredygtig økonomi

Væksten i Danmark er væk. Vores arbejdspladser forsvinder, og der kommer ikke nok nye til. Vi må forny os for at komme videre herfra. Vi står derfor i en paradoks situation, hvor vi er nødt til på én gang at udvide og begrænse vores aktiviteter. De må begrænses, når det gælder materielt forbrug, der belaster naturgrundlaget. Omvendt må de udvides, når det gælder kulturel og menneskelig udvikling. Danmark kan komme styrket og fornyet ud af de nuværende kriser – socialt, kulturelt, økonomisk og miljømæssigt.

Forudsætningen er, at vi lykkes med at skabe en velfungerende økonomi, hvor udvikling er afkoblet fra ressourceforbrug og forurening. Vi skal kunne skabe arbejdspladser, opretholde et højt offentligt serviceniveau, et godt uddannelsessystem mm. – med en minimal belastning af naturen.

Eftersom det hidtil ikke er lykkedes at opnå en absolut afkobling af økonomisk vækst fra et stigende ressourceforbrug og øget forurening, kan det blive nødvendigt at tænke i nye baner. Det er kun forsvarligt at tilstræbe fortsat vækst, hvis den er bæredygtig. Den nødvendige omstilling af økonomien er en øvelse, der stiller store krav til vores kreative evner – og kræver politisk mod.

I forlængelse heraf mener vi, at der er behov for nye metoder til at opgøre et samfunds succes og fremskridt. Ensidede økonomiske parametre som BNP bør suppleres med parametre, som afdækker samfundets evne til at skabe grobund for menneskers trivsel i alle livets forhold.

Yderligere skal vi skabe rammebetingelser som gør, at prisdannelsen på markedet afspejler de faktiske omkostninger (herunder de miljømæssige) ved enhver vare eller ydelse. De økonomiske rammebetingelser skal gøre det bæredygtige valg til det nemmeste og det billigste valg.

Nye rammer for det gode liv

Det er vores holdning, at alle verdensborgere har lige ret til at forbruge af jordens ressourcer. Vi i de velstående lande må derfor reducere vores ressourceforbrug og forureningsbelastning for at skabe plads til andre verdensborgeres udfoldelse.

Det er ligeledes vores holdning, at enhver må stå til ansvar for sit eget forbrug – uanset om den vare eller ydelse, man forbruger, er produceret i eller uden for Danmark. Vi går med andre ord ind for, at ressourcebelastning og forurening tilskrives forbrugeren frem for producenten. De to opgørelsesmetoder kaldes for henholdsvis forbrugsperspektiv og produktionsperspektiv.

EU har defineret, at et bæredygtigt niveau for den personlige CO₂-udledning (også kaldet "Carbon Foot-print") i 2050 er 2 ton/år. Dette er det mål, Danmark bør sigte mod – vel at mærke set i et forbrugsperspektiv. Gennemsnitsdanskere havde i 2010 et personligt Carbon Footprint på 19 ton/år –

beregnet ud fra forbrugsperspektivet. Vi står altså over for en reduktion på næsten 90 % på knap 40 år.

Yderligere skal vi fremover blive i stand til at leve på en måde, hvor vi maksimalt forbruger ressourcer i samme tempo, som naturen genskaber dem – og hvor enhver affaldsstrøm indgår som ressource et andet sted i kredsløbet.

Vi er med andre ord nødt til at genopfinde vores model for det gode liv – og for det samfund, der understøtter det. Heldigvis viser forskning, at vi kan være lykkelige med et mindre materielt forbrug, end det vi har i et land som Danmark. På den baggrund er det vores overbevisning, at det er muligt at integrere og finde synergi mellem menneskelig trivsel og en natur i balance

En ny kultur

Vores nuværende samfund er et forbrugssamfund. Forstået på den måde, at materielt forbrug har fået en central plads i vores identitetsdannelse og i vores forestilling om det gode liv. Dette er en udfordring i omstillingen til et bæredygtigt samfund.

Større bæredygtighed forudsætter udvikling af bæredygtige alternativer til de produkter og ydelser, vi kender i dag. Og formodentlig også at vi reducerer en del af de aktiviteter, som i dag fylder meget i vores hverdagsliv og vores kultur – fx indtagelse af kød, flyrejser og den hurtige udskiftning af varige forbrugsgoder.

Under alle omstændigheder vil det blive dyrere at leve, som vi gør nu. For at forandringerne ikke skal opleves som en forringelse, er vores kultur, værdier og normer også nødt til at forandre sig. Der er derfor et voksende behov for at igangsætte en offentlig debat om, hvordan det gode liv kan se ud – når det udfoldes inden for de naturgivne rammer.

Danske virksomheder har en vigtig rolle

Erhvervslivet spiller en væsentlig rolle i omstillingen til et bæredygtigt samfund. Vi skal derfor skabe rammebetingelser, der gør det til en god forretning at udvikle bæredygtige løsninger – og en dårlig forretning at forurene og fråse med ressourcerne. Vi skal desuden sikre, at danske virksomheder har gode basale vilkår i form af klar lovgivning, minimalt bureaukrati og effektiv kontrol.

Ligeledes skal vi se anderledes på forholdet mellem arbejdskraft og resourceforbrug. En grøn skattereform, hvor man flytter skatter og afgifter fra arbejde over på resourceforbrug, vil motivere virksomheder til i højere grad at øge/fastholde deres produktivitet via resourceeffektivisering frem for via arbejdskrafteffektivisering. Det vil sikre arbejdspladser, samtidig med at resourceforbruget falder.

Planlægning og regulering på rette niveau

Mange danske virksomheder agerer på et internationalt marked. Når vi ændrer rammebetingelserne i Danmark, bør vi derfor, hvor det er muligt og relevant, forsøge at forhandle ændringerne igennem også på EU-plan. Dette vil på én gang sikre lige konkurrencevilkår på et marked med 500 mio. forbrugere – og større miljøeffekt, når gode regler gennemføres i hele EU.

Ligeledes bør vi sikre, at enhver planlægning inden for Danmarks grænser placeres på et niveau, der afspejler områdets karakter og geografiske omfang. Eksempelvis er kommunerne for små til enkeltvis at håndtere lokal ener-

giforsyning, kollektiv transport, affaldshåndtering og grønne korridorer. Sådanne opgaver bør placeres hos regionerne eller på nationalt plan, så de kan organiseres optimalt på tværs af kommunegrænser. Og ikke mindst bør der udvikles en økonomisk model, der skaber optimale vilkår for tværkommunal finansiering, således at de enkelte kommuner ikke egenhændigt skal finansiere lokal bæredygtig udvikling.

Danmark som foregangsland

Mange aspekter af bæredygtighed er et internationalt anliggende, og vi bør derfor arbejde for at fremme bæredygtighed i EU og globalt. Det er imidlertid vores holdning, at en række af de klima- og miljøproblemer, vi står over for, er for presserende til, at vi kan afvente globale aftaler eller EU-aftaler.

Hvis vi kan gøre Danmark til et 100 % bæredygtigt velfærdssamfund, er det vores håb, at vi kan inspirere andre samfund til at følge efter.

Danmark har, sammen med de øvrige nordiske lande, i mange år haft en tradition for, at være foregangslande inden for bæredygtighed i EU. På samme vis har EU ofte en rolle som foregangsregion i globale forhandlinger om bl.a. klima og ressourcer. Vi skal arbejde for at genopdyrke og fastholde disse roller – til gavn for både bæredygtigheden og vores erhvervsliv. Samtidig skal vi etablere samarbejde og udveksle erfaringer med de lande, der kan lære os noget.

Ejerskab til omstillingen

I tråd med RV's opfattelse af individet som frit og ansvarligt, ønsker vi, at den enkelte borger bakker op om og deltager i omstillingen. Dels er flertallets opbakning nødvendig for at sikre demokratisk mandat til ændringer af rammebetingelserne. Dels er borgerne de væsentligste bidragsydere til omstillingen.

Men for at det folkelige ejerskab til omstillingen kan blive en realitet, skal den enkelte motiveres til at opsøge nye muligheder. Og her har politikere et særligt ansvar for at tegne og formidle fremtidsvisioner, der kan give den enkelte lyst til og mod på at tage ejerskab til omstillingen og ændre adfærd.

3. Målsætninger og tiltag/virkemidler

Nedenfor præsenterer vi en række virkemidler, der kan fremme omstillingen til et bæredygtigt samfund.

Nogle af virkemidlerne kan give en umiddelbar bæredygtighedsgevinst. Andre kan skubbe os i retning af en gradvis kulturel og værdimæssig omstilling, som vil have effekt på længere sigt. Nogle virkemidler gør begge dele. Virkemidlerne er sorteret under en række temaer.

Mange af de foreslåede virkemidler er på koncept/idéplan – og skal læses som oplæg til et videre arbejde. Det bør derfor overvejes at nedsætte udvalg eller kommissioner til at gå nærmere ind i, hvordan ideerne kan føres ud i livet i praksis.

Økonomi

RV vil fremme en ny økonomisk dagsorden, hvor bæredygtighed og menneskelig trivsel definerer den økonomiske politik. Det skal afspejle sig i den

måde, hvorpå vi måler og debatterer Danmarks udvikling – og i de rammebetingelser, der sættes op for virksomheders og privatpersoners ageren. Når nogle afgifter øges kan andre sænkes, så belastning ift. eksport og udlandshandel begrænses.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- RV vil se nærmere på OECD's initiativ "Beyond GDP" og andre lignende indekser, og fremlægge et forslag til nye indikatorer for udvikling, som i højere grad favner miljømæssige og sociale hensyn. Og arbejde for, at sådanne indikatorer gøres til de væsentligste parametre for udviklingen i Danmark.
- En grøn skattereform, som gør ressourceforbrug og forurening dyrere og arbejdskraft billigere (fx ved at reducere indkomstskatten). Alle varer og ydelser skal med tiden pålægges den fulde omkostning, de påfører økosystemet, fx i form af afgift.
- Grøn ejendomsbeskatning, fx ejendomsbeskatning gradueret efter energimærke.
- At kommunerne gives økonomisk incitament til at imødegå miljø- og klimaudfordringen.
- At kalkulationsrenten sættes ned. Danmark har et af de højeste kalkulationsrente-niveauer blandt de lande vi sammenligner os med. Konsekvensen af det er, at vedvarende energikilder (VE) og andre grønne projekter fremstår som dårlige investeringsobjekter i Danmark.
- At der bliver etableret en investeringsbank dedikeret til den grønne omstilling af økonomien og samfundet.
- At fremme værdibaseret bankdrift, der bidrager til bæredygtig udvikling via særlige kriterier for udlån m.v. – så det ikke er muligt at finansiere miljønedbrydende projekter. Til de banker der modtager hjælp fra Finansiell Stabilitet, bør der stilles krav om værdibaseret bankdrift og/eller bankdrift med særlig fokus på bæredygtige tiltag.
- At gøre danskerne bevidste om, hvor meget bæredygtighed de kan skabe med deres penge (via pensionsopsparinger, private investeringer og opsparinger osv.)
- At begreber som vækst og forbrug kommer til at fylde mindre i den offentlige debat, til fordel for begreber som livskvalitet og ansvar for fællesskabet.

Energiforsyning

Både i Danmark og i resten af verden er vi i stigende grad udfordret på både forsyningsikkerhed og de affødte effekter af brugen af fossile brændsler. RV's mål er derfor, at Danmarks energiforsyning i 2050 udelukkende baseres på vedvarende energikilder.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At afgifterne på de enkelte energiformer kommer til at afspejle de reelle omkostninger ved energiproduktionen, herunder de miljømæssige omkostninger, set i et livscyklus perspektiv.
- At der stilles krav til kommunerne om mere aktivt at fremme omstilling til 100 % vedvarende energiformer via lokal etablering af vindmøller, solenergi, jordvarme, biogas, bølgekraft mv.
- At smidiggøre rammerne for opstilling af vindmøller på land ved fx at ændre lovgivningskravene og optimere opstilling bl.a. langs de tekniske korridorer (motorvejsstrækninger o.l.), bedre mulighed for opkøb af ejendomme samt give mulighed for flere kystnære og havbaserede vindmøller.

- At en del af PSO-bidraget går i en pulje/fond, som finansierer nabo-andele i landbaserede vindmøller (el. kompensation til vindmøllenaboer) med henblik på at øge lokal opbakning til vindmøller.
- At fremskynde omstillingen af varmforsyningen, så de fossile brændsler kan udfases hurtigere.
- At fremme bæredygtig anvendelse af biomasse til energiformål – og definition af kriterier for dette.
- At stille krav om varmepumper på kraftvarmeverker (nye eller ved større udbygninger) til lagring af vindenergi.
- At styrke samarbejdet om energidistribution og -forskning over landegrænser.
- At en vis andel VE automatisk inkluderes i enhver energiforsyningsaftale (så man aktivt skal kontakte sit energiselskab, hvis man vil være fri for VE).
- At udvide nettomålerordningen, så private (også fx grundejerforeninger), enkeltmandsvirksomheder (eksempelvis landmænd) og almene bolig-selskaber kan investere i mindre energianlæg (10 til 200 kW) med 1:1 fradrag, også for anlæg der er placeret uden for matriklen (fx uden for byen).

Energieffektivisering

En gennemgribende energieffektivisering er nødvendig, hvis omstillingen til 100 % VE skal være omkostningseffektiv. RV's mål er derfor, at Danmarks samlede energiforbrug er halveret i 2050 (se også det efterfølgende temaafsnit om transport).

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- Krav til energirammen for alle offentlige bygninger – både nybyggeri (BR2015) og eksisterende (fokus på energirenovering af offentlige bygninger, herunder skoler, institutioner, rådhus o.l.) – og øget fokus på, at kravene overholdes.
- At offentlige udbud i højere grad udformes som funktionsudbud – hvor der konkurreres på de bedste helhedsorienterede bæredygtige løsninger inden for en given økonomisk ramme.
- At designe og indrette/ombygge offentlige bygninger med løsninger der inviterer til ændrede energivaner – fx kontakter der viser energiforbruget "live". Et hollandsk studie viser endvidere, at optegning af røde pile på gulvene kan få 70 % flere til at tage trappen frem for elevatoren.
- At indføre progressive el- og varmepriser (de første fx 1000 kWh/person/md. er billige (fx afgiftsfri), mens de efterfølgende kWh til gengæld er ekstra dyre (fx dobbelt afgift)).
- At der på enhver energiregning indføres en sammenligning af eget forbrug med "naboernes" (fx som et gennemsnit for lokalområdet) eller gennemsnitsdanskerens energiforbrug.
- At udviklingen frem mod Smart Grid accelereres (så energiforbrug bl.a. kan tilpasses ift. produktion) – med henblik på bedre integration af VE. Det skal snarest muligt gøres økonomisk fordelagtigt for forbrugerne at bruge energi, når VE-produktionen er stor.

Transport

I et moderne samfund spiller menneskers og varers mobilitet en afgørende rolle. Det er derfor helt nødvendigt, at vi gør mobiliteten bæredygtig og effektiv. Yderligere har fordelingen mellem aktive transportformer (cykling, gang osv.) og passive transportformer (bil, tog osv.) stor betydning for fol-

kesundheden. RV's mål på langt sigt er et transportsystem, som er helt forureningsfrit og uden trængselsproblemer – og som samtidig fremmer folkesundheden.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At infrastrukturen for aktiv transport designes efter samme principper som motorveje og motortrafikveje – sådan at fx krydsende veje går enten over eller under cykel-vejsystemet. Aktiv transport skal gøres markant sikrere og hurtigere.
- At forbedre forholdene for cyklister, fx via bedre mulighed for at medbringe cykel i kollektive transportmidler, gratis cykelservice og andre services der kan gøre cykelvalget bekvemt i hverdagen.
- At danskerne via oplysning, kampagner etc. opmuntres til øget aktiv transport.
- At 60-70 % af bykernernes parkeringspladser i gadeniveau gradvist afvikles over fx 20 år, og at op mod 35 % af vejarealet i byerne gradvist omlægges til dedikerede busbaner, cykelstier m.v.
- At fremme bæredygtig udvikling af de større byer med øget fokus på fortætning, nærhed til kollektiv trafik og et mindre transportbehov.
- Bedre vilkår for delebiler, samkørsel m.v. – fx via gratis parkering for delebiler, p-pladser reserveret til delebiler, vejbaner dedikeret til delebiler og/eller biler med mere end én passager etc.
- Progressive priser på brændstofforbrug (via afgifter) – ligesom for energiforbruget.
- En gradvis indførelse af roadpricing
- At firmabiler og privatbiler bliver ligestillet mht. anskaffelsespris, brændstofpriser osv. – så det ikke er billigere at købe og køre i en firmabil end en privat bil.
- Krav om bæredygtige transportformer til al offentlig service-transport og varetransport, fx via krav om max CO₂-udledning pr. km – målt som gennemsnit af alle transport-km i en kommune/region/ staten/virksomhed – og/eller andre bæredygtighedsparametre.
- At færdiggøre elektrificeringen af jernbanenettet og indføre højhastighedstog mellem de større byer og fremme letbaneløsninger i større byområder.
- At igangsætte flere "Mobility Management"-initiativer, som kan "uddanne" og modne trafikanter til den grønne omstilling af transportsektoren via oplysning, udveksling af erfaringer, kampagner, historier fra det daglige liv og nye forsøg med at bevæge sig rundt i byen. Dette kan evt. ske via samarbejde med virksomheder, der sætter f.eks. cykelfaciliteter til rådighed. Etablering af et rejsehold eller videntcenter kunne samle erfaringerne og sætte fokus på området.
- At stille skærpede krav til skibstrafikken – fx forbud mod (tomgangs) dieseldrift samt forpligtelse til at aftage VE-strøm, når der lægges til i danske havne.
- At prisen på flyrejser via afgifter gradvist justeres, så de afspejler de faktiske miljøomkostninger.
- At indføre automatisk certificeret "carbon-offsetting"(køb af kompenserende CO₂-reduktioner) på alle flyrejser (man behøver ikke betale carbon-offsetting, men man skal gøre noget aktivt for at slippe for det).
- At stille krav til leverandører til den offentlige sektor om "Aeromobility Management" – et system der via bløde virkemidler forsøger at påvirke den enkelte medarbejders transportadfærd, til gavn for både virksomhedens bundlinje og samfundet.

Produktion, forbrug og genanvendelse

Naturressourcer (metaller, vand, biomasse, olie etc.) er den platform, som vores økonomi og velfærd er bygget på, og som vores fremtidige velfærd skal skabes af. Men vores ressourceforbrug udfordres nu af knaphed såvel som forurening. Fremover må vi derfor skabe en ressourceeffektiv økonomi.

På kort sigt er det RV's mål i Danmark at øge genbrugsprocenten for alle typer af affald mest muligt. På langt sigt er målet en (om muligt) 100 % implementering af Vugge-til-Vugge-konceptet, hvor alle produkter designes således at alle råstoffer recirkuleres – i materialekredsløb (uden "down-cycling") eller biologiske kredsløb (komposterbart). Med andre ord: "Afskaf affaldet".

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At fremme eksisterende miljømærkningsordninger og øge genkendelighed og gennemskuelighed.
- At indføre en national bæredygtigheds-mærkningsordning, som med tiden måske kan omfatte alle varer og ydelser – og siden kan forsøges udbredt til EU og globalt plan. Mærket bør synliggøre ressourceforbrug og forurening for varen/ydelsen og dermed give forbrugerne et benchmarking-værktøj, som de ikke har i dag. Et Carbon og/jeller Water Footprint-mærke (der angiver hvor stor effekt forbruget har på hhv. drivhuseffekt og vandressourcer) kunne være første skridt.
- Prissætning af varer og ydelser ud fra deres ressourceforbrug og miljøbelastning (herunder genanvendelsesgraden), så efterspørgslen rykker fra de mindst bæredygtige til de mest bæredygtige varer og ydelser.
- At der indføres pant på en række produkter, så forbrugerne har incitament til at returnere dem.
- At der udvikles et system, som sikrer incitament for producenterne til dels at producere efter Vugge-til-Vugge-principper, dels at anvende genindvundne materialer i produktionen. Og som samtidig sikrer en effektiv indsamling og recirkulering af materialerne.
- At styrke danske kompetencer inden for affaldsgenanvendelse mhp. at skabe nye arbejdspladser samt at sikre god adgang til genindvundne ressourcer for danske virksomheder.
- At det gøres nemmere at lave en god forretning på at udleje ting, som folk i dag typisk køber – hvis flere kan deles om færre ting, reduceres ressourceforbruget til fremstilling.
- At indføre "Ja tak" til reklamer i stedet for "Nej tak" til reklamer.
- Regulering der begrænser emballage af fødevarer og andre varer.
- Tiltag, der kan begrænse mængden af reklamer for materielle forbrugsgoder – fx lovgivning der begrænser reklamer i det offentlige rum (det har man fx i Sao Paulo), lovgivning der begrænser markedsføring rettet mod børn (det har man fx i Sverige), særlige afgifter på reklamer, og/eller øget støtte til Public Service (så medierne bliver mindre afhængige af reklamer).
- At det gøres nemmere for borgerne at sortere affald: Etablere/udbrede henteordning fra private husholdninger af især metal, plastik og storskrald (glas og papir hentes allerede i de fleste kommuner). Derved sikres større sortering, og privat kørsel til genbrugspladser minimeres.
- Større fokus på at udbrede de bedste løsninger fra hver kommune til hele landet.
- En optimeret udnyttelse af bioaffald via bedre sammentænkning af affaldsbehandling, varmeplanlægning, biogasudbygning, industriel produktion, kompostering m.v.

- Bedre formidling om genanvendelse – fx via en årlig fælleskommunal kampagne, husstandsomdelte foldere om kommunernes ordninger, eksponering af græsrodsinitiativer og anden videndeling.
- Styrket samarbejde over landegrænserne om affaldshåndtering – så hver del af opgaven løses bedst og billigst dér hvor de relevante kompetencer er. RV vil arbejde for dette i EU-regi.

Landbrug

Landbrugets intensive brug af importeret foder, kemiske hjælpemidler og tunge maskiner samt specialisering, stordrift og reduktion af græsning har medført stort pres på muldjord, biodiversitet, vandmiljø og grundvand. Denne situation er ikke bæredygtig.

RV's mål er et landbrug, som i højere grad understøtter og bygger på mangfoldighed, på dyrkede og udyrkede arealer i landbrugslandskabet. Landbrugets negative påvirkning af naturen, herunder vandmiljøet, skal vendes til en synergi, hvor produktion sker i synergi med opbygning og vedligehold af "naturkapital" og økologiske støttefunktioner.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At jordbrugsproduktion og husdyrhold løbende udvikles efter økologiske principper.
- Målretning af EU-landbrugsstøtten til særligt natur-, miljø- og klimavenlige og landbrugsformer.
- Multifunktionel arealanvendelse som kombinerer fødevarer- og foderproduktion med højværdi bioraffinering og bioenergi af restprodukter, og som kombinerer etårige kulturer med flerårige bevoksninger samt græsning af enge, overdrev og andre halv-natur arealer.
- Brug af bælgplanter og andre agro-økologiske metoder som udgangspunkt for opbygning af jordens frugtbarhed og kulstofindhold.
- Øget recirkulering af biologiske restprodukter fra fødevarer- og husdyrproduktion til landbruget under hensyntagen til undgå tilbageførelse af smitte og miljøskadende stoffer.
- Styrke bevarelse og pleje af markskel, småbiotoper, gravhøje, overdrev og enge med høj naturværdi og løbende nyetablering af udyrkede korridorer i landskabet.
- At tørvejord i større omfang tages ud af produktion, så drivhusgasfrigivelse til atmosfæren mindskes.

Fødevarerforbrug

Kost er et spørgsmål om kultur – og det er RV's mål at introducere danskerne til en ny kostkultur, bl.a. via ændret madkultur i offentlige institutioner. En ændring i kostvanerne kan både forbedre folkesundheden, mindske danskernes belastning af naturen og skabe flere arbejdspladser i landbruget, og dermed mere liv i lokalmiljøerne. Nogleordene er bl.a. et mindre kødforbrug, mindre madspild, mere årstidsbestemte måltider og en højere grad af selvforsyning med dyrefoder samt frugt og grønt i den danske fødevarer- og landbrugssektor.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At der fastsættes et mål for det gennemsnitlige "Footprint" pr. kg. fødevarer, som den enkelte dansker indtager. (Forskellige fødevarer har meget forskellige Carbon og Water Footprint m.v.)
- At der ud fra dette mål indføres en mærkningsordning for alle fødevarer

(hvor meget ligger XX fødevarer over/under det fastsatte mål) – med det formål at øge bevidstheden om forskellige fødevarers "Footprint".

- En omlægning til bæredygtig kost (low-carbon og økologisk) i offentlige institutioner, skoler, uni-versiteter, hospitaler, plejehjem, administration osv. Der kan fx tilstræbes en kstsammensætning med 80 % vegetabil-ske og 20 % animalske fødevarer. Det offentlige indkøber mad for 4 mia. kr./år.
- At offentlige institutioner forpligtes til at reducere madspild, samt får den moderne teknologi, der skal til for at nedbringe madspild (og andet spild). (På Hvidovre Hospital har en kok nedbragt madspildet med 40 % ved hjælp af computerregistrering og bedre dialog med afdelingerne.)
- At madspild fra detailhandlen mindskes .
- En større andel af vores mad bør baseres på lokalt producerede og forar-bejdede fødevarer af høj kvalitet. RV vil arbejde for den nødvendige lov-givning, som samtidig kan facilitere omlægningen til større beskæfti-gelse i landbrug, fødevarerproduktion og fødevaretilberedning.
- Lovgivningen gør det i dag svært for supermarkeder at give oversky-dende mad væk til fx velgørenhedsorganisationer. Lovgivningen bør gås efter, så barrierer så vidt muligt fjernes.
- Flere frivillige aftaler med virksomheder og offentlige organisationer om at begrænse madspild.
- At der i lavindkomstlande arbejdes for forbedring af høstteknikker, land-mandsuddannelse, udbygning af oplagringsfaciliteter og "kølekæder" for at undgå ressourcspild (evt. via bistandsmidler).

Fiskeri

Fiskeri er et væsentligt erhverv, både i og uden for Danmark. Men både fiskeri og havmiljø er i dag truet af overfiskeri og ikke-bæredygtige fangstmetoder som fx fiskeri med trawl. Desuden er udnyttelsen af havenes ressourcer ikke ligeligt fordelt globalt set – og især fattige landes fiskeri bliver klemmt. RV's mål er en bæredygtig og retfærdig udnyttelse af havenes ressourcer – både i danske og internationale farvande.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At begrænse fiskeri med trawl, da det kan fremme vækst i fiskebestande.
- Skærpede krav om mere bæredygtige fangstmetoder – bl.a. inden for muslingefiskeri.
- At fremme bæredygtige fiskeprodukter via mærkningsordninger som fx MSC (Marine Stewardship Council (bæredygtigt fiskeri)) og ASC (Aqua-culture Stewardship Council (bæredygtig fiskeopdræt)).
- Forbud mod import af de mindst bæredygtige fiskeprodukter.
- Et styrket internationalt samarbejde om bæredygtigt fiskeri, bl.a. fangst-kvoter og fangstmetoder.
- Bedre formidling til offentligheden om samfundsmæssige konsekvenser af ikke-bæredygtigt fiskeri – fx tab af arbejdspladser.

Vandmiljø – sø, å og hav

Vores vandmiljø er, til trods for 25 års vigtig indsats med begrænsning af udledning af kvælstof og fosfor, stadigvæk langt fra at være i økologisk ba-lance. Den primære udfordring er begrænsning af udledningerne fra land-bruget, der bl.a. medfører "havdød", opblomstringer med giftige alger og mindre ålegræs. RV's mål er et vandmiljø i økologisk balance, som understøt-ter en rig natur og et rent miljø.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At Danmark som minimum lever op til 2015-kravene i EU's vandrammedirektiv.
- Øget indsats for mindsket næringsstofudslivning fra landbruget til vandmiljøet.
- Beskyttelse af ånære engområder, fx via at randzoner udvides.
- At skabe synergi mellem klimatilpasning og grøn udvikling. Fx kan ændrede klima- og nedbørsforhold (gen)skabe nye vådområder – både naturlige vådområder og tekniske anlæg (regnvandsbassiner). Derfor bør nogle natur- og landbrugsområder overgå til vådområder, og i byområder skal der sikres areal til (fremtidssikrede) bassiner.

Drikkevand

Vores drikkevand er en ressource, som hvert år i begrænset omfang genskabes, og som gerne skal være evigt. Vi bør derfor ikke acceptere forurening af drikkevand – hverken i områder med særlig drikkevandsinteresse (OSD områder) eller områder, hvor der i dag ikke er særlige drikkevandsinteresser (OD). Det er RV's mål, at fremtidige generationer også skal kunne benytte grundvand som drikkevand.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- Større sikkerhedszoner rundt om drikkevandsboringer.
- Progressive afgifter på vandforbrug (via afgifter) – ligesom på energiforbruget. Provenuet benyttes til kortlægning og beskyttelse af vandressourcen og skal sikre en fremtidig god vandkvalitet.
- At der afsættes et større budget til grundvandsovervågning (næsten halveret fra 2001 til 2011).
- At køb af pesticider kun kan ske med certifikat, og kun til produktion af fødevarer. Der bør indføres forbud mod salg og brug af pesticider til andre formål end fødevarerproduktion. Området kan fx reguleres via Planloven.

Biodiversitet

Danmark har med tiden bevæget sig mod et biologisk monokulturelt samfund. Dette gælder både skovene, det åbne land, landområder med intensivt landbrug og byområderne. Med intensiveringen af landbruget er der sket en meget voldsom nedgang i dyrelivet, og småbiotoper er arealmæssigt faldet med mellem 70 % (tørre) og 97 % (vådområder). RV's mål er igen at få et mangfoldigt dyre- og planteliv i Danmark.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- Mere urørt skov.
- Flere grønne korridorer – fx vigtige strækninger ved større arealudlæg, flere faunapassager o.l.
- Braklægning af eller skovrejsning på marginaljorder. Lavbundsjorder tages ud af normal omdrift.
- At der udarbejdes forvaltningsplaner for såkaldte rødliste-arter (haren, humlebi-arter m.fl.)
- Fugle i det åbne land er i stærk tilbagegang. RV vil arbejde for at vende denne udvikling – fx via markskel, hegn, småbiotoper og økologisk dyrkning.
- Udvikling og etablering af flere nationalparker og naturparker, samt mere substans i dem.

- At fremme natur uden for indsatsområderne og i byområderne – fx via krav om flere grønne arealer/beplantning i nye byområder og grønne sammenhænge på tværs i byen (netværk)
- At sikre naturen mod invasive arter.
- At ammoniakfordampning fra landbruget nedsættes.

Byer

RV ønsker at gøre byområderne grønnere og mere bæredygtige. Da størstedelen af befolkningen bor i byerne, skal en væsentlig del af den grønne omstilling ske i byerne. Bæredygtighedshensyn bør have langt højere prioritet i byplanlægning og i infrastrukturplanlægning for transport, affaldsbehandling m.v. Yderligere skal der i byerne i højere grad findes grønne områder med naturlig biodiversitet.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At alle kommuner udarbejder klimaplaner for kommunen som geografisk enhed.
- At kommunerne får større råderum til at lave bæredygtige lokalplaner.
- At der ved udskiftning af tage på offentlige bygninger integreres solenergi og/eller skiftes til grønne tage, hvor det er muligt.
- At bistader indføres i større grad i byerne. (De er nødvendige for grønne tage.)
- At asfalt erstattes med beplantning på 20 % af de asfalterede arealer i større byer (via fjernelse af parkeringspladser som beskrevet under "transport" – ca. 1/3 af det asfalterede areal er p-pladser)
- At fremme en naturlig biodiversitet i byerne (fx at rovfugle er en del af bybilledet) – bl.a. ved at inspirere borgere, virksomheder og institutioner til at fremme den "biodiverse have".
- At der (fx i kommune- og lokalplaner) kan stilles krav til omfanget af befæstede arealer – fx max 50 m² pr. bolig i parcelhusområder og max 10 m² pr. bolig ved etagebebyggelse.
- Tættere byer, der ikke optager større landområder end nødvendigt, f.eks. ved at fremme "genbrug" af nedslidte erhvervsarealer.
- At partikelforureningen fra brændeovne reduceres, via informationskampagner, skærpede god-kendelsesordninger og evt. filterløsninger.

Forskning og udvikling

Der bør sættes massivt på en helhedsorienteret forsknings- og udviklingsindsats, der støtter bæredygtig udvikling – fx bæredygtige byer, transport, energi, varer og ydelser. Den praktiske forskning på universiteter såvel som i erhvervslivet bør i langt højere grad end nu rettes mod at udvikle bæredygtige løsninger.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- Øget forskning i varers miljø- og klimabelastning samt muligheder for genanvendelse, fx Vugge-til-Vugge-konceptet, Livscyklusanalyser, "Carbon Footprint" og "Water Footprint".
- Øget forskning i effektivisering og udvikling af bæredygtige dyrkningsmetoder i landbruget.
- Øget forskning og udvikling inden for ressourceeffektive løsninger i erhvervslivet.
- Øget forskning i optimal anvendelse af biomasse, fx i kemikalieindustrien i stedet for olie.

- Øget forskning i vedvarende energikilder (særligt nye/spæde teknologier).
- Flere forsøgsbyggerier, -anlæg og -projekter, hvor nye løsninger/teknologier/koncepter afprøves.
- At de samfundsvidenskabelige og humanistiske discipliner kommer mere i spil i forhold til at fremme bæredygtighed, fx ved at der øremærkes flere midler til F&U-projekter inden for disse områder. Forskning i bæredygtighed bør i højere grad gå på tværs af naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Fx skal der forskes mere i hvilke former for initiativer (prissignaler, forbrugerorienterede værktøjer, kampagner, oplysning m.v.), der har hvilke effekter. Og vi skal blive klogere på, hvordan en omstilling til bæredygtighed kan spille sammen med det gode liv.

Arbejdsmarked og erhvervsliv

Hensyn til bæredygtighed og menneskelig trivsel skal i højere grad gøres til en konkurrenceparameter for virksomheder. De politiske rammebetingelser skal gøre udvikling af bæredygtige og socialt ansvarlige løsninger til en god forretning.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- En erhvervs- og virksomhedspolitik, som favoriserer virksomhedskonstruktioner med mere vægt på samfundsgavnlig hensyn som fx bæredygtighed og gode arbejdsvilkår, og mindre vægt på kortsigtet profit. Det kunne fx være kollektivt drevne virksomheder såsom andelselskaber eller kooperative virksomheder, hvor medarbejderne får en stærk stemme i virksomhedens beslutninger.
- At det bliver en særlig god forretning – og nemt – at være bæredygtig social entreprenør. Fx ved at der i uddannelse og vejledning af og økonomisk støtte til sociale entreprenører sættes særlig fokus på initiativer, der udover sociale forandringer også kan fremme bæredygtighed.
- Bedre vilkår for hjemmearbejde.

Dannelse og uddannelse

RV vil arbejde for, at bæredygtighed introduceres via de sociale sfærer, vi som mennesker færdes i. Sociale normer styrer i høj grad vores identitetsdannelse, holdninger og adfærd – så de normer, vi introduceres for i sociale sammenhænge, har stor betydning for, hvorvidt vi træffer bæredygtige valg i hverdagen.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At sociale normer om bæredygtighed fremmes hos den arbejdende del af befolkningen via arbejdspladserne. Fx ved at parametre som "Carbon Footprint" gøres til konkurrenceparametre i offentlige udbud – og ved at sætte mål for bæredygtighed på offentlige arbejdspladser.
- At bæredygtighed gøres til ét af de væsentligste elementer i dannelsen af børn og unge via institutioner, skoler og videregående uddannelser. For de yngre børn anvendes en praktisk orienteret tilgang til bæredygtighed via fx madlavning og "gåbusser" (hvor børn organiseret følges til skole etc.) For de ældre børn tilføjes en forståelsesmæssig dimension om fx økosystemer, globale sammenhænge og økologisk fodaftryk. I ungdoms-, erhvervs- og videregående uddannelser integreres bæredygtighed som centralt element i alt fra økonomi og design til ernæring og sundhedsfremme.

- Initiativer der kan introducere sociale normer for bæredygtig adfærd i de mange foreninger og subkulturer, som udgør det civile Danmark (sportsklubber, musikskoler, religiøse fællesskaber osv.)
- At der oprettes lokale vejledningscentre, hvor borgere kan hente motivation og faglig vejledning til at ændre livsstil i en bæredygtig retning.

Brugerdreven grøn innovation

RV vil arbejde for at give borgerne en hovedrolle i udviklingen af bæredygtige løsninger. Dels fordi det er sådan, vi finder de bedste løsninger. Dels fordi borger-/brugerinvolvering skaber en høj grad af ejerskab til de valgte løsninger.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- Bedre rammer for dialog og samarbejde mellem virksomheder, forskere, politikere, forbrugere/borgere og designere om udvikling af ressourceneffektive og miljøvenlige produkter og ydelser.
- At kommuner og regioner involverer lokale borgere i at finde frem til de bedste løsninger inden for fx affaldssortering-/indsamling, energiforsyning, bevarelse af lokale landskaber og naturressourcer, grundvandsbeskyttelse og kollektiv transport. Fx via borgerlaug, åbne fora på internettet m.v.
- Formulering af en CSR-politik (Corporate Social Responsibility = virksomhedens sociale ansvar) er ofte et af de første skridt for virksomheder, der vil tage ansvar for fællesskabet. Ét element heri kan være en reduktion af virksomhedens klima- og miljøbelastning. Derfor kan øget fokus på CSR være en vej til at fremme virksomhedsreven udvikling af bæredygtige løsninger i private og offentlige virksomheder. Det kan fx ske via regulering af den offentlige sektor og via ændret vægtning af udvælgelseskriterier i offentlige udbud.
- At der oprettes et rejsehold/tænketank/forskningsenhed, som inddrager borgere, virksomheder og offentlige institutioner fra hele landet i at afdække motiver til og barrierer for bæredygtige adfærdsskift i hverdagen. Enheden skal fremsætte forslag til adfærdregulering fx via såkaldt "nudging". (Nudging kan beskrives som forsøg på at påvirke menneskers valg og adfærd i en forudsigelig retning uden at begrænse deres valgmuligheder eller ændre afgørende ved handlingsalternativernes omkostninger. Nudging anvendes bl.a. af regeringen i Storbritannien.)

Forandringer via formidling

Ord og fortællinger påvirker menneskers holdninger og adfærd langt mere end de fleste af os er bevidste om. Mange forandringer starter med, at nogen begynder at tale om noget på en ny måde. RV vil via formidlingstiltag arbejde for at ændre danskernes syn på det gode liv i en mere bæredygtig retning. Yderligere er det væsentligt at formidle, at vores fælles bestræbelser nytter noget – og at den enkeltes indsats gør en forskel.

Virkemidler og forslag til ændret politik. RV vil arbejde for:

- At fremme debatten om, hvordan det gode liv kan leves inden for de naturgivne rammer.
- At sætte denne debat øverst på den politiske dagsorden, så den nævnes mere end både beskæftigelse og vækst. Indtil det sker, vil udfordringen blive betragtet som sekundær, og det vil være vanskeligt at skabe opbakning til de nødvendige forandringer.

- At det prioriteres højt i mediernes Public Service-forpligtelse at fremme en alsidig offentlig debat om det gode bæredygtige liv.
- At der lægges en politisk kommunikationsstrategi for den grønne omstilling – på baggrund af viden om bl.a. hvilket ordvalg der fremmer bæredygtige handlinger og holdningsdannelse hos danskerne.
- At der afsættes midler på finansloven til bl.a. debat-, oplysnings- og kampagneaktiviteter og udvikling af nye værktøjer til at fremme bæredygtig udvikling. Initiativerne skal om nødvendigt være tværministerielle.
- At italesætte de gevinster ved den grønne omstilling, som ligger naturligt i forlængelse af danskernes opfattelse af den danske identitet. Fx opfattelsen af Danmark som et foregangsland, eller den uafhængighedsgevinst (politisk, økonomisk m.v.), der ligger i en øget dansk selvforsyning.
- At der via lovgivning introduceres beskeder – a la dem på cigaretpakker om at rygning dræber – på en række forurenende varer/tydelser med et budskab om forureningskonsekvenser (evt. også illustreret). Fx på brændstofstanderen: XX liter benzin giver ét for tidligt dødsfald pga. luftforurening.
- At der med enhver intelligent energimåler følger en visualiseringsenhed, så de målte data bliver tilgængelige og letforståelige for lægfolk.
- At der igangsættes en række større social marketing-kampagner, der sigter mod at gøre danskernes adfærd mere bæredygtig. Social marketing bygger på erkendelsen af, at "Facts alone do not sell behavior change. Instead, people working to foster sustainable behaviour must use storytelling to reach audiences on a human, personal scale." (Sachs og Finkelpearl)
- At der startes pilotforsøg med personlige "Carbon-konti", evt. med tilhørende "Carbon-dankort", der løbende opgør den enkeltes Carbon Footprint på baggrund af forbrug af fx energi, brændstof, flyrejser, fødevarer osv. Enten blot som bevidstgørelsesværktøj, eller direkte som medium for omsætning af personlige CO2-kvoter, som evt. kan handles.
- At hver borger (i forbindelse med ovenstående forsøg) får adgang til en konkretisering og visualisering af sit eget Carbon Footprint (via data fra Carbon-kontoen) – fx via app og/eller internetportal.
- At det via fx en husstandsomdelt "grøn årsopgørelse" formidles, hvad vi sammen har opnået i år (+ evt. den enkeltes bidrag). Samtidig kan det formidles, at "vores fælles mål for næste år er XXX, og du kan yde dit bidrag til dette ved at gøre XXX" – og der kan henvises til en hjemmeside, hvor man kan se mere.